

Kampen for abortretten i Latinamerika

Af Anne M. Sørensen

Mens kvinder i Vesten tager retten til abort for givet, er den en sjældenhed i det katolske Latinamerika. I visse lande kan selv en spontan og ufrivillig abort medføre lange fængselsstraffe. Men det er ved at ændre sig – se bare på Argentina.

30 års kvindekamp bar omsider frugt, da Argentinas senat ved tærsklen til 2021 gjorde landet til et af de få lande i Latinamerika, hvor abort er fri og gratis.

Det skete ikke uden sværds slag. Debatten i senatet varede hele natten, og tårerne flød. Men ved dag gry var abortloven en realitet. Med stemmerne 38 for og 29 imod fik argentinske kvinder ret til at afbryde et svangerskab inden 14. uge.

På gaderne omkring Kongressen ventede titusindvis af spændte kvinder og sympatiserende mænd på lovgivernes beslutning, der er en milepæl for feministbevægelsen – og ikke blot i Argentina. Overalt i det katolske La-

tinamerika fejrede kvindebevægelser de argentinske kvinders sejr, som de ser som en løftestang for en fælles sag.

I den katolske verdensdel er retten til abort sjælden. Kun i det socialistiske Cuba, Uruguay, Guyana og Fransk Guyana er aborten helt fri, og i Mexico har kvinder samme ret i hovedstaden og delstaten Oaxaca. I resten af regionen er abort enten kun tilladt under visse omstændigheder eller slet ikke. Selv en spontan og ufrivillig abort kan medføre lange fængselsstraffe i visse lande.

I Argentina har spørgsmålet i årevis været påtrængende, og den feministiske bevægelse har længe været stærk. Landet var det første i Latinamerika, der indførte retten til giftermål mellem to af samme køn i 2010, og den organiserede protest mod mænds omfattende vold og drab mod kvinder udgik også fra Argentina under mottoet *#Niunamernos* – ikke en kvinde mindre – i 2015. Hvad der startede som lokale demonstrationer mod fænomenet

Anne M. Sørensen er Latinamerikakorrespondent og har siden 1988 arbejdet på Politiken. I 30 år har hun dækket Latinamerika både som bosiddende i Danmark og som rejsende korrespondent. De seneste 11 år har Anne M. Sørensen været bosat i Chile.

kvindevold, bredte sig lynhurtigt til alle Argentinas byer og derpå til Chile, Mexico, Colombia og Peru.

De argentinske kvinder har systematisk øget presset mod politikerne, og i 2018 fremsatte oppositionen et lovforslag om fri abort, der imidlertid blev nedstemt efter heftig aktivitet fra Mauricio Macris konservative regering og kirken. Siden da er kvinderne kun blevet mere målrettede og har jævnligt afholdt massive demonstrationer iført deres karakteristiske grønne tørklæder. Bevægelsen, der kalder sig 'Det Grønne Tidevand', har undervejs fået stigende tilslutning i befolkningen.

Hurtigt ryk i Argentina

Men hvordan lykkedes det at vende stemningen blandt politikerne på så få år?

Først og fremmest betød et regeringsskifte sidste år, at peronisterne atter kom til magten efter fire år som opposition. Præsident Alberto Fernández lyttede og sympatiserede, i modsætning til Macri, med kvindernes krav og førte endda valgkamp på løftet om at fremsætte et forslag om fri abort i Kongressen. Det er første gang, at et sådan forslag ikke kom fra oppositionen, men fra selveste præsidenten, der satte mange politiske muskler ind på sagen og førte forhandlinger med potentielle modstandere. Adskillige skiftede holdning.

Forslaget gled nemt gennem deputeretkammeret, der allerede 11. decem-

ber 2020 vedtog det med 131 stemmer for og 117 imod. Med senatet var det mere usikkert, selv om peronismen har flertal, for i etiske spørgsmål som abort er der ikke tradition for at stemme langs partilinjerne. Alle er fri til at stemme, som samvittigheden byder. Derfor dramaet til det sidste.

Men selv om retten til abort sejrede, skal man ikke tage fejl. Modstanden var – og er – stor i pave Frans' fædreland, og fra sin stol i Rom gjorde den argentinske pave, hvad han kunne, for at forhindre, at abort blev en rettighed, nøjagtig som han satte alle sejl til for at forhindre retten til ægteskab mellem to af samme køn, mens han var ærkebiskop over Buenos Aires og hed Jorge Mario Bergoglio.

Derfor er kvindernes sejr også den katolske kirkes nederlag. For mens 40 procent af verdens katolikker stadig bor i Latinamerika, er kirken udfordret af protestantiske trosretninger – der ikke er progressive, men dog antikatolske – et konsolideret demokrati og ikke mindst de civile bevægelser, hvoraf kvindebewægelserne er en af

de stærkeste. Der er ganske enkelt voldsomt opbrud i den katolske kirkes dominans over samfundet.

De mange pædo-

filisager har medvirket til svækkelsen. Set fra kirkens synspunkt er det dybt bekymrende, at regionens tidligere kulturelle integritet i stigende grad afløses af multikultur og identitetspolitik. Kirken kigger ud over et landskab, den opfatter som gennemsyret

Kirkens hyklari udstilles i takt med, at befolkningen får øjnene op for, hvilke konsekvenser en abortfjendtlig politik har for kvindernes helbred og velfærd.

af moralens opløsning, troens forfald og kønsdiskussioner, der giver løfter om større lighed og frihed for kvinder. Den katolske kirkes ledelse er kort sagt hundeanst for at miste kontrollen.

Og med god grund. Den civile dagsorden vokser, og kirkens hykleri udstilles i takt med, at befolkningen får øjnene op for, hvilke konsekvenser en abortfjendtlig politik har for kvindernes helbred og velfærd.

Abort har været forbudt i Argentina siden 1921, med mindre der var tale om voldtægt eller fare for kvindens liv. En overtrædelse kunne medføre helt op til fire års fængsel. Den situation forhindrede imidlertid ikke, at der i landet er blevet foretaget mellem 375.000 og 500.000 illegale aborter hvert år, ifølge Human Rights Watch.

I gennemsnit er 100 kvinder døde årligt som følge af indgrebet, og flere end 50.000 er endt på hospitalet, fordi noget gik galt. Disse tal var afgørende, da præsidenten havde held til at overbevise senatet om det fornuftige i hans lovforslag.

Stadig langt igen i regionen

I det meste af Latinamerika er der langt igen, men der er måske bevægelse. Stillet over for Argentinas beslutning, sagde Mexicos præsident Andrés Manuel López Obrador, at han egentlig ikke mente, det var en beslutning, der burde træffes af politikere – eller af mænd for den sags skyld.

Efter hans mening bør en folkeafstemning med kun kvinders deltagelse afgøre den sag. Mexico er dog på mange måder et betydeligt mere konservativt land end Argentina, så en folkeaf-

stemning af den art er næppe lige om hjørnet trods de meget aktive kvindeorganisationers pres.

Så er der måske mere fremdrift i Chile, hvor abort under enhver omstændighed i sin tid blev forbudt af general Augusto Pinochets militærdiktatur. I 2017 lykkedes det præsident Michelle Bachelet at få ændret loven, så abort tillades, såfremt kvinden har været udsat for voldtægt, hvis der er fare for kvindens liv, eller fosteret ikke er levedygtigt.

Men det grønne tidevand er også nået til Chile, hvor et lovforslag om at afkriminalisere abort – men ikke gøre abort fri – for tiden går sin gang gennem systemet. Det er et skridt fremad, og det promoveres på alle tangenter af demonstrerende kvinder iført de samme grønne tørklæder, som vi så i Argentina og akkompagneret af det chilenske kvindekollektiv Las Tesis, der blev verdenskendt med sin feministiske sang og koreografi ”En voldtægtsmand på din vej”.

Projektet er dog oppe imod stærke kræfter. Under debatten før lovreformen i 2017 blev den kvindelige sundhedsminister Helia Molino tvunget til at træde tilbage, da hun i kampens hede påpegede, hvad alle ved, nemlig at den chilenske overklasse sender sine døtre på dyre privatklinikker, men i øvrigt er imod at gøre abort tilgængelig for alle.

I en række lande som Colombia, Peru, Ecuador og Brasilien er abort lovlig under visse forhold, for eksempel hvis graviditeten indebærer fare for liv, men så er der de mellemamerikanske lande samt Haiti, hvor abort under in-

gen omstændigheder kan komme på tale.

Tag sagen om Cindy Erazo, der blev idømt 30 års fængsel for overlagt mord i 2015 i El Salvador, fordi hun ufrivilligt og på grund af helbredsæssige komplikationer nedkom med et dødfødt barn i graviditetens ottende måned. Den ulykkelige kvinde

fik senere nedsat sin straf til 10 år og blev endelig løsladt efter seks år sidste år efter internationalt pres. Men mange andre kvinder er i en tilsvarende situation, selv om de har menneskeretsorganisationers bevågenhed.

I Nicaragua, hvor såkaldt terapeutisk abort har været tilladt helt siden 1891, fik den sandinistiske præsidentkandidat Daniel Ortega i 2006 brug for den katolske kirkes støtte til at opstille igen. Prisen var at forbyde abort, hvilket han gjorde med eftertryk. Abort er totalt forbudt i Nicaragua, selvom det er landet med Latinamerikas største antal teenagegraviditeter. Endvidere blev 16.400 piger mellem 10 og 14 år gravide fra 2006 til 2016, oftest som følge af voldtægt, ifølge landets eget sundhedsministerium. Kvindeorganisationer mener dog, at tallet er langt højere.

Men Ortegas selviske alliance med kirken blev bemærket udenfor Nicaraguas grænser, og jeg var selv til stede, da vrede cubanske kvinder buhede

ham baglæns ud af scenen under en begivenhed i Havnas Karl Marx Teater i 2006.

Ifølge WHO blev der på verdensplan foretaget i gennemsnit 73,3 millioner aborter årligt mellem 2015 og 2019.

Af dem foregik én ud af tre under risikofyldte forhold. I Latinamerika og Afrika er risikoen endnu højere. Her

foregår tre ud af fire aborter uden et minimum af sikkerhed. Det er den sørgelige virkelighed.

Argentinas kvinder har vist en vej, og andre vil følge efter. Den udvikling er næppe til at stoppe, for de sociale medier har bundet kvindebevægelser i alle spanskaltalende lande sammen, og retten til abort bliver ikke det sidste krav, de har fremsat. Og retfærdigvis skal det siges, at det ikke kun er kvinder, der mener sig selv det godt.

Masser af især unge mænd har aktivt bakket kvinderne op, og der var også kun glæde at spore hos senator Alfredo Luenzo, da han hyldede det argentinske senats beslutning om at frigive aborten og gøre indgrebet sikkert og gratis for alle landets kvinder:

”Vi har stemt om at give kvinderne autonomi. Det er ellers noget, vi mænd har meget svært ved. Retten til en kvindes livmor er nu hverken mændenes eller statens, men kun hendes egen”.

○○○

Abort er totalt forbudt i Nicaragua, selv om det er landet med Latinamerikas største antal teenagegraviditeter.